

**Nr 89.**

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 15 § värnpliktslagen den 30 december 1941 (nr 967); given Stockholms slott den 16 februari 1945.*

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om ändrad lydelse av 15 § värnpliktslagen den 30 december 1941 (nr 967).

**G U S T A F.**

*Per Edvin Sköld.*

---

## Förslag

till

## Lag

om ändrad lydelse av 15 § värnpliktslagen den 30 december 1941 (nr 967).

Härigenom förordnas, att 15 § värnpliktslagen den 30 december 1941 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

## Gällande lydelse

av bestämmelse, som beröres av vidstående förslag.

## 15 §.

Under förutsättningar — — — nitton år.

Den som vinner fast anställning vid krigsmakten skall, oavsett åldern, omedelbart inskrivas, dock att den, som anställes över stat och tidigare icke blivit inskriven, icke skall inskrivas förrän vid anställning på stat eller, om han icke vinner sådan anställning före inträdet i värnpliktsåldern, det år han fyller tjugu år.

Den som vinner fast anställning vid krigsmakten skall, oavsett åldern, omedelbart inskrivas.

---

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1945.

---

*Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför  
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott  
den 16 februari 1945.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, DOMÖ, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD, OHLIN, ERLANDER, DANIELSON, ANDRÉN.

Chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Sköld, anmäler fråga angående ändrad lydelse av 15 § värnpliktslagen den 30 december 1941 (nr 967) och anför därvid följande.

Den som vinner fast anställning vid krigsmakten skall enligt nu gällande ordning, oavsett åldern, omedelbart inskrivas (15 § andra stycket värnpliktslagen). Den som enligt nämnda lagrum inskrivits såsom underårig är värnpliktig även innan han uppnått värnpliktsåldern (2 § samma lag).

Enligt kungörelsen den 26 maj 1944 (nr 223) angående antagning och avskedande av fast anställt manskap och musikelever vid krigsmakten skall den som vunnit första anställning vid armén eller marinen i enlighet med den beträffande anställningstiden givna huvudregeln (3 § 1 mom.) under de första sex månaderna från anställningens början vara anställd över stat, under vilken tid företrädesvis bedrives allmänbildande undervisning och allmänmilitär utbildning (5 § 1 mom.). Den som under överstatsanställningen befinnes olämplig för fortsatt anställning skall utan ansökan erhålla avsked vid överstatsanställningens slut (13 § c).

Med hänvisning till motsvarande den 26 mars 1943 utfärdade provisoriska bestämmelser om antagning och avskedande av fast anställt manskap vid armén samt till vissa av sjöförsvarets utbildningskommission och 1942 års civilanställningssakkunniga framlagda förslag, vilka beaktats vid utfärdandet av nyssnämnda kungörelse, har *chefen för armén* i skrivelse den 22 februari 1944 anfört i huvudsak följande.

Den nyantagne volontären inskrives som värnpliktig i samband med antagningen, d. v. s. i regel vid provhalvårets början eller dessförinnan. I de fall då anställningen över stat följes av anställning på stat medför förhållandet inga komplikationer. Dylika inträffa emellertid i sådana fall, då den överstatsanställda antingen vid provhalvårets slut eller dessförinnan entledigas på grund av visad olämplighet o. dyl. Den på detta sätt entledigade kvarstår emellertid inskriven som värnpliktig med åtföljande skyldighet att inrycka till första tjänstgöring vid sådan tidpunkt, att denna tjänstgöring jämlikt 27 § 1 mom. A värnpliktslagen är fullgjord före utgången av andra året efter inskrivningsåret. Den yngling som visat sig

olämplig för anställning på stat är emellertid i regel även mindre lämplig för en värnpliktstjänstgöring vid så unga år som det här i de flesta fall blir fråga om. För närvarande tillämpas i dylika fall det förfarandet, att vederbörande inskrivnings- eller förbandschef till Kungl. Maj:t ingiver framställning om inskrivningens upphävande, och ha dylika framställningar bifallits i ett flertal fall. Det synes mig emellertid, som om de överstatsanställdas inregistrering vid och eventuella avregistrering från krigsmakten borde kunna ske på ett smidigare sätt än vad nu är fallet.

Därest inskrivning såsom värnpliktig av yngling, som vinner fast anställning, sker först efter provhalvårets slut i samband med att anställning på stat vinnes, skulle de ovan påtalade olägenheterna i samband med det nu rådande systemet för inskrivning i huvudsak bortfalla. I enstaka fall torde det visserligen kunna förekomma, att en *på stat* anställd volontär efter kortare tid entledigas, men denne torde i dylika fall i regel kunna utan olägenhet fullgöra värnpliktstjänstgöring som underårig. Det föreslagna förfarandet kräver viss ändring av bestämmelserna i 15 § andra stycket värnpliktslagen.

De överstatsanställda volontärerna, som sålunda icke skulle bli inskrivna som värnpliktiga, böra emellertid i någon form inregistreras vid krigsmakten. Det synes härvid lämpligt att tillämpa det system som för närvarande gäller beträffande musikelever. Dessa skola jämlikt gällande bestämmelser registreras enligt för krigsfrivilliga gällande grunder. De överstatsanställda volontärerna skulle följaktligen vid anställningens början erhålla registreringsnummer och inregistreras vid vederbörliga förband som krigsfrivilliga. Vid entledigande sker automatiskt avregistrering. Vid provhalvårets slut avregistreras samtliga, varefter de som vinna anställning på stat inskrivas som värnpliktiga.

*Cheferna för marinen och flygvapnet* ha förklarat sig intet ha att erinra mot den föreslagna lagändringen.

Departements-  
chefen.

Otvivelaktigt äro vissa olägenheter förenade med det nuvarande i 15 § andra stycket värnpliktslagen lagfästa systemet, att de som vinna fast anställning under alla omständigheter skola, oavsett åldern, inskrivas såsom värnpliktiga. Dessa olägenheter ha gjort sig gällande i fall, då vederbörande på grund av visad olämplighet för fortsatt anställning efter viss kortare tid entledigats. Enligt nu gällande ordning äro de entledigade alltjämt värnpliktiga, oavsett att de ej uppnått den normala värnpliktsåldern. De måste i följd därav fullgöra värnpliktstjänstgöring vid så unga år att de, med hänsyn till vad tidigare konstaterats beträffande deras lämplighet för militärtjänst, måste anses i stor utsträckning sakna möjlighet att på ett tillfredsställande sätt tillgodogöra sig även utbildningen för värnpliktiga. I betraktande härav har Kungl. Maj:t i ett flertal fall på särskild ansökan funnit sig böra meddela beslut av innehåll, att vederbörandes inskrivning icke längre skall gälla. Det synes emellertid lämpligt, att generella bestämmelser i ämnet meddelas.

Beträffande fast anställda vid armén och marinen företages entledigande

av angiven anledning huvudsakligen under första halvåret av vederbörandes första anställning, under vilken tid de äro anställda över stat. Med hänsyn härtill finner jag lämpligt, att fast anställda icke inskrivas såsom värnpliktiga förrän vid anställning på stat. Givetvis bör dock inskrivning av överstatsanställda ske det år, varunder den normala värnpliktsåldern uppnås. Med ett dylikt system, kompletterat med en registrering av de överstatsanställda enligt de för krigsfrivilliga gällande grunderna, kommer vid överstatsanställningens upphörande eller vid entledigande dessförinnan avregistrering automatiskt att ske.

Därest inskrivning av fast anställt manskap icke skall äga rum förrän vid anställning på aktiv stat eller under det år, då värnpliktsåldern uppnås, erfordras att 15 § andra stycket värnpliktslagen erhåller därav betingad ändrad lydelse. Jag förordar, att sådan ändring vidtages. Lagändringen torde böra träda i kraft den 1 juli 1945.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att antaga inom försvarsdepartementet upprättat förslag till lag om ändrad lydelse av 15 § värnpliktslagen den 30 december 1941 (nr 967).

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

*Erland Kock.*

---